

Boliger til borgere

– med særlige behov

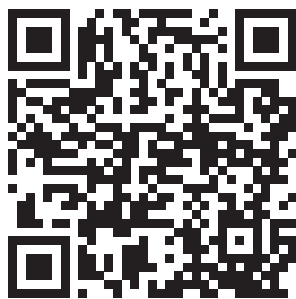
Vejledningsmateriale for
Borgere og pårørende

Vejledningsmaterialet er udarbejdet og udgivet af BUS,
Bo- og Udviklingsfonden for borgere med særlige behov
– en del af foreningsfællesskabet Ligeværd

Ansvarlig: Projektleder Lars Pedersen, BUS
Tekst: Jørn Rasmussen, JR Presse & Marketing

Scan QR-koden med smartphone eller se mere på www.ligevaerd.dk/4099, hvor det er muligt at streame videoklip af unge med særlige behov, der udtaler sig om deres egne tanker og ønsker om at bo.

Find links til videoklippene nederst på siden: Intro til konferencen, De unges boligdrømme 1-2-3, Interview med Statsminister Lars Løkke og Marias historie.

VEJE OG OMVEJE

Overgangen fra ung til voksen er ikke let, uanset hvem man er. For nogle er det ekstra svært at skulle stå på egne ben, og en del magter det ikke uden støtte i større eller mindre omfang. Men hvor er der hjælp at hente?

Der er mange tilbud lige fra kommunernes sociale forvaltninger over skoler og institutioner til frivillige organisationer. Vejviseren her er tænkt som et redskab til bedre at kunne overskue mulighederne for de mennesker, der ikke uden videre kan klare sig selv i en tilværelse i eget hjem.

Den er udgivet af Bo- og Udviklingsfonden for borgere med særlige behov (BUS), som er tilknyttet foreningsfæl-

Hvad betyder artikel 19 i FN's handicapkonvention for mig?

At jeg har mulighed for selv at vælge bopæl, hvor og med hvem jeg vil bo, på lige fod med andre.

At jeg har adgang til et udvalg af støttetilbud i hjemmet og i boligområdet, herunder nødvendig personlig bistand for at kunne leve og være en del af samfundet.

Du kan tage en dialog med kommunen og finde hele konventionen på Social- og Integrationsministeriets hjemmeside, www.sm.dk

lesskabet Ligeværd, der i et landsdækkende netværk arbejder for, at borgere med nedsat funktionsevne, såvel fysisk som psykisk og socialt, får de bedst mulige livsbetingelser.

For at det skal lykkes, er helhedsorienterede løsninger nødvendige. En egnet bolig er fundamentet, men der skal også tænkes i økonomi, uddannelse og jobmuligheder, fritidsliv og social kontakt som værn mod isolation og ensomhed.

Der er både veje og omveje i den proces, og desværre kan man også komme på afveje, hvis noget går galt. Lad os se, hvordan det går Bo og Bente undervejs. De findes ikke i virkeligheden, men kunne have gjort det. Og de oplever meget forskelligt. Bemærk de små bokse, der bl.a. henviser til love, bestemmelser og hjemmesider med brugbar information.

GENVEJE

Foreningsfællesskabet Ligeværld med sekretariat i Risskov ved Aarhus er et landsdækkende udviklingsnetværk og talerør for borgere med særlige behov. Det blev dannet i 2007 for at styrke en samlet indsats og omfatter seks organisationer, som fra hvert sit udgangspunkt samarbejder med sigte på holdbare helhedsløsninger:

Landsforeningen Ligeværld, stiftet i 1969 med det formål at ligestille landets borgere og især „fremme ligeværdigheden for medborgere med særlige behov, begrundet i boglige, indlærings- og funktionsmæssige vanskeligheder“. Organiseret i lokale og regionale foreninger, der henvender sig til både forældre, andre pårørende og professionelle med interesse for sagen.

Unge for Ligeværld (UFL) opstod i 1990 med baggrund i ønsker fra unge med særlige behov. Siden har foreningen arbejdet for at skabe rum til varige sociale netværk blandt ligesindede. At udvikle de unges interesse for og evne til at medvirke i et demokratisk samfund er en anden del af målsætningen, og blandt mange tilbud om aktiviteter er kurser og rejser.

Bo- og Udviklingsfonden for borgere med særlige behov (BUS) blev stiftet i 2001 som følge af et stigende og meget markant behov for boliger til ressourcetsvage mennesker, unge såvel som ældre. For mange er det et væsentligt problem at etablere sig i eget hjem, og en ledetråd i arbejdet er at skabe trygge rammer og gode naboskaber, ikke mindst for den yngre målgruppe.

Skolesammenslutningen Ligeværd består af højskoler, efterskoler, frie fagskoler og en række specialskoler, som indgår i en helhed med bolig, beskæftigelse og fritid. Der er udgivet en bog på forlaget Klim – „Specialundervisningen på hovedet – almene pædagogiske synspunkter“.

Foreningen af Uddannelsessteder – Ligeværd (FUS) lægger stor vægt på, at unge med særlige behov skal mødes med den rette pædagogik, så deres uddannelsesforløb kan lykkes. Også her tænkes der i helhedsorientering

for at kvalificere eleverne bedst muligt, og et væsentligt element er implementering af STU – Særligt Tilrettelagt Ungdomsuddannelse.

Netværket Den Helhedsorienterede Indsats (DHI) består af organisationer, uddannelsesinstitutioner, virksomheder og foreninger, der søger at styrke sammenhængen i indsatsen for unge med særlige behov. Ideen er at lette deres adgang til arbejdsmarkedet ved hjælp af nye strategier i konkrete udviklingsprojekter med fokus rettet mod erhvervslivet.

Flere af de nævnte foreninger har egen hjemmeside, men kontakt kan også formidles via foreningsfællesskabet Ligeværd, Vejlbjergvej 8 A, 8240 Risskov, tlf. 8620 8570.

Mailadresse ligevaerd@ligevaerd.dk, hjemmeside med links: www.ligevaerd.dk

BO OG BENTE – hvad er i vente?

Bo og Bente kender ikke hinanden, men har en del til fælles. De har begge særlige behov, er lige blevet 17 år, og store forandringer venter forude. Når de fylder år igen, begynder voksenlivet. Det betyder, at de skal forsøge at klare sig i egen bolig, for ingen af dem kan blive boende hjemme ret meget længere.

Desuden skal de møde nye ansigter i det offentlige system, hvor andre afdelinger i kommunen tager over, bl.a. i forbindelse med bostøtte og andre offentlige ydelser foruden jobcentre, der skal afklare mulighederne for at komme i arbejde, eventuelt i skåne-

eller fleksjob. En omfattende sagsbehandling med udredninger af den enkeltes behov og formåen.

Lige nu befinder de sig på hvert sit uddannelsessted, hvor et tre-årigt ophold efter folkeskolen bliver tilbragt med STU, den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse, der skal udruste eleverne bedst muligt til det videre liv. Ni måneder før 18 års fødselsdagen begynder udredningen, hvor pædagoger og repræsentanter for kommunen i samarbejde med den unge selv, forældre eller måske en værge skal klarlægge, hvilken boligform, der vil være bedst egnet.

Udslusningen fra skolen lykkes ikke altid. Bo, der aldrig helt fik styr på at læse og skrive og ikke kom helt overens med kammeraterne, fik ikke sin bo- og arbejdsplan på plads og er flyttet hjem til forældrene igen på passiv forsørgelse. Familien har brug for megen støtte for at komme videre.

Bente kunne bedre følge undervisningen og var også bedre forberedt på situationen. Der blev arrangeret fremvisning af mulige boliger, og hun og hendes forældre kunne i god tid gøre

klar til overgangen fra skolen til næste fase af tilværelsen og de nye udfordringer. Det gav ro og tro på fremtiden.

Ikke to tilfælde er ens, selv om de kan ligne hinanden. Det stiller krav til alle

parter, som også har mange lovparagraffer, andre regler og bestemmelser at forholde sig til.

Hvad er vigtigt at vide for typer som Bo og Bente?

Serviceoven, § 85:

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp, omsorg eller støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Ifølge samme paragraf er borgere med begrænset funktionsevne berettiget til socialpædagogisk bistand. Den kommunale sagsbehandler skal på baggrund af udtalelser, erklæringer og sagens akter vurdere, hvilke kompetencer og forudsætninger, en bostøtte-person skal have. Brugeren kan ikke selv udpege, hvem det skal være.

SIDEVEJE

Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet, kaldet DUKH, er en selvejende institution under Socialministeriet og skal medvirke til at styrke retssikkerheden for mennesker med handicap. Som bindeled mellem borger og myndigheder yder DUKH gratis råd og vejledning i alle typer sager på området og kan også optræde som mægler i stridsspørgsmål uden at tage parti.

Institutionen har konsulenter over hele landet, som ud fra de indhøstede erfaringer også søger at forbedre sagsbehandlingen på området gennem rådgivning til kommunerne. En anden væsentlig opgave er at informere befolkningen om regler og rettigheder, og talrige artikler belyser de relevante emner, såvel i trykte temahæfter som på internettet. Her kan man bl.a. finde „Værd at vide om overgangen fra barn til voksen“ som led i en serie guider til borgeren.

DUKH, der blev etableret i forbindelse med serviceloven fra 2007, står til rådighed for alle og har faste telefontider på alle hverdage. Og ikke mindst kan man benytte sig af netrådgivningen med konkrete spørgsmål når som helst. Der er sikret anonymitet, også ved henvendelser pr. mail.

Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet,
Jupitervej 1 a, 6000 Kolding.
Telefon: 7630 1930
Mail: mail@dukh.dk
Hjemmeside: www.dukh.dk

VED SKILLEVEJEN

Bo og Bente er nået til en afgørende skillevej. Som alle andre bliver de personligt myndige, når de bliver 18 år og deres forældre ikke længere har forsørgerpligten. Det skal vurderes, i hvilken udstrækning de kan klare sig selv, og hvor stort behovet er for videre personlig støtte og offentlige ydelser.

De kommunale sagsbehandlere på børne- og ungeområdet videregiver deres materiale til kolleger i andre afdelinger, som så skal tage stilling til det videre forløb. Det drejer sig om både uddannelse og job i muligt omfang, eventuel førtidspension, sociale færdigheder og helt centralt valget af bolig.

Netop det kræver mange overvejelser, og der bliver lyttet til de unge selv og deres nærmeste. For nogle kan det være svært at formulere sig og overskue konsekvenserne af de beslutninger, der bliver truffet. En løsning kan være at få en kyndig bisidder med til møderne. Måske en kontaktperson, der har fulgt den unge tæt i flere år og kan tale hans eller hendes sag.

Bo er lidt af en enspænder og vil helst passe sig selv i en lejlighed. Det kan lade sig gøre fysisk, men kræver, at han får praktisk hjælp til elementære ting som rengøring og tøjvask, post og indkøb. Kommunen kan tilbyde botræning og videre støtte i det omfang, der skønnes nødvendigt.

Bente er mere socialt indstillet og vil have det bedst i et bofællesskab, tæt på andre i en lignende situation. Det kan f.eks. være i en opgang, hvor de har hver sin lille lejlighed, et fælles mødested og en støtteperson, der holder øje med, at alt går som det skal. Der skal en visitation til, før det ønske kan opfyldes.

I begge tilfælde kan der være ventetider, før der bliver en ledig bolig. Den kan være svær at komme igennem, for det er under alle omstændigheder svært at skulle flytte hjemmefra. Både for den unge og de forældre, der må give slip på et sårbart barn.

Tilbudsportalen hører under Socialstyrelsen og har en bred vifte af opgaver i forhold til både borgere og offentlige myndigheder. Formålet er at skabe bedre overblik over tilbud og udvikling på det specialiserede socialområde.

» På portalens hjemmeside er der bl.a. links til „BO LIV“ og „Udviklingshæmmede i selvstændig bolig“. Den sidstnævnte rummer resultater af en undersøgelse, som sætter fokus på, hvordan målgruppen oplever et liv på egne præmisser, til dels med støtte fra kommunale hjemmevejledere.

www.tilbudsportalen.dk

Boligselskabernes Landsforening har i samarbejde med Landsbyggefonden fået et fælles udstillingsvindue, www.danmarkbolig.dk. Her kan alle orientere sig om situationen på det almene boligmarked og udbudet af ledige lejligheder, herunder handicapegnede boliger. Der findes ca. 160.000 landet over, som kortlægges og bedømmes for deres egnethed i forhold til beboere med særlige behov.

Medlemskabet af en boligforening giver den fordel, at man lettere kan skifte til en anden lejlighed i lokalområdet, hvis det bliver aktuelt. Desuden vil der typisk være tilbud om aktiviteter og socialt fællesskab i de enkelte afdelinger. Det er heller ikke ualmindeligt, at viceværter og andre ejendomsfunktionærer holder ekstra øje med mere eller mindre skrøbelige beboere.

LEV – oprindelig stiftet som Landsforeningen Evnesvages Vel i 1952 – er en privat, landsdækkende forening for udviklingshæmmede, pårørende og andre interesserede.

Foreningen har udarbejdet et omfattende politik- og holdningsprogram, som er tilgængeligt på hjemmesiden. Af afsnittet om boligpolitik fremgår, at fremtidens boliger skal kunne rumme alle. Mennesker med særlige behov skal have størst mulig frihed til at vælge den boform, der passer dem bedst. Der er barrierer, men LEV arbejder for at bryde dem ned.

Landsforeningen LEV, Kløverprisvej 10 B, 2650 Hvidovre.

Telefon på hverdage: 3635 9696. Desuden rådgivning mandag-onsdag kl. 10-12 på tlf. 8038 0888.

Mail: lev@lev.dk

Hjemmeside: www.lev.dk

Et *botilbud* gælder voksne, der på grund af betydeligt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har brug for omfattende hjælp i dagligdagen. Det vil som regel være individuelle boliger, som ligger samlet og omfatter private og fælles arealer foruden personalerum. Der er mulighed for både midlertidige og længerevarende ophold ifølge servicelovens paragraf 107 og 108.

Paragraf 5 i almenboligloven fastslår, at kommunerne har pligt til at tilbyde ældre- og handicapboliger for borgere med særlige behov, selvstændigt indrettede med respekt for, at den enkelte har ret til egen bolig på lige fod med andre, herunder privatliv og selvbestemmelse.

Nærmere oplysninger på Servicestyrelsens hjemmeside, www.servicestyrelsen.dk med links til Bo-Liv og Socialstyrelsen med rådgivningsfunktionen VISO og videnscentret VIHS.

I forberedelserne til at flytte hjemmefra kan der være inspiration at hente i videoindslag på TV Glad. Her fortæller unge om deres boligdrømme. TV-klippet findes på Ligeværds hjemmeside, www.ligevaerd.dk

VED VEJS ENDE – foreløbig

Bo og Bente har indtil videre nået deres mål. Ved familie og venners hjælp er de hver for sig flyttet i egen bolig efter kommunens anvisninger og har fået, hvad de kunne tænke sig. Han i en lille lejlighed i et alment boligselskab, hun i et bofællesskab, forholdsvis tæt på forældrene. Begge har fået tilkendt førtidspension, så økonomien er på plads.

Fremtiden tegner lovende, og de unge er blevet spurgt, om deres forældre stadig må bestemme for dem, hvis de selv er utrygge ved de valg, de nu skal træffe om stort og småt. Bo har sagt nej til at skrive under på en fuldmagt, mens Bente har sagt ja for at være på den sikre side.

Noget af forklaringen kan være, at de har vidt forskellige erfaringer med familien og barndomshjemmet. Bo kan ikke formulere det præcist, men hans sagsbehandler har forstået, at han fik et mere og mere anspændt forhold til sin mor og far, da han nødtvungent måtte flytte hjem igen efter opholdet på specialskolen. De var også kede af, at han ikke havde gjort større boglige fremskridt og frygter for hans fremtid.

Bente er bedre stillet på hjemmefronten, hvor forældre og søskende altid har bakket op og opmuntret hende til at komme videre. Hun er kommet langt med at læse og skrive og kan også regne lidt. Det har givet selvværd, som smitter af på humøret, og hun trives godt med de andre beboere i bofællesskabet, hvor hun har et ret beskedent behov for støtte i det daglige.

En mulighed for Bo er at få et beskæftigelsestilbud, for han er god til at bruge hænderne og kan måske ad den vej få mere indhold i tilværelsen, men tøver lidt. Han er usikker på sig selv, så der skal overtalelse til. Bente vil gerne i gang med det samme med noget, hun kan klare. Hun og hendes forældre er begyndt at tale med sagsbehandleren og Jobcentret om et job med løntilskud, hvis der skulle være et ledigt.

Så er der fritiden, som de har rigeligt af lige nu. Den kan jo også bruges til noget både fornuftigt og fornøjeligt.

Mange almene boligforeninger har ansat *boligsociale medarbejdere* for at fremme fællesskabet og sætte gang i lokale aktiviteter i samarbejde med de enkelte afdelinger. De tager gerne imod henvendelser fra beboere med problemer og rådgiver om mulige løsninger.

Man kan spørge sig frem på stedet, men også få et samlet overblik på hjemmesiden
www.boligsocialnet.dk

KLAP står for *Kreativ Langsigtet ArbejdsPlanlægning* og er et projekt, iværksat af landsforeningen LEV. Det skal være med til at give borgere med særligt behov en reel mulighed for at vælge karriere på linje med alle andre.

Med afsæt i STU – den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse, som findes på specialskolerne – er hensigten med projektet at vise, at begrænsninger ikke behøver at være ensbetydende med at tilbringe et helt voksenliv på et beskyttet værksted, men at der kan vinke et ønskejob forude, som den pågældende kan mestre.

Dialog med de unge, forældre og kommunale vejledere på ungdomsuddannelser er nøgleord i den forbindelse. Mere på hjemmesiden www.projektklap.dk

Rundt om i landet gør frivillige en værdifuld indsats for at komme svagere medborgere til undsætning. Det gælder bl.a. *Sindslidendes Vilkår*, en social organisation, der blev stiftet i 1997 og arbejder til støtte for sindslidende og pårørende i Region Midtjylland.

Organisationen varetager driften af tre aktivitets- og væresteder i Århus-området foruden et kolonihaveområde med mulighed for rekreation. Samvær, aktiviteter og fællesskab, bl.a. med madlavning og fællesspisning, er blandt de faste tilbud.

Hjemmeside www.sindslidende.dk

Arbejdsprøvning er et begreb, som alle kan komme til at stifte bekendtskab med i tilfælde af sygdom eller andre skader af længerevarende karakter. Det er en afklaring af en borgers muligheder for at bestride et bestemt stykke arbejde i en virksomhed, som f. eks. Glad-saxe Kommune skriver på sin hjemmeside.

Reglerne gælder alle steder, og arbejdsprøvningen varer typisk en til tre måneder. Arbejdstiden kan variere fra få timer til fuld tid, og der kan tilbydes hjælp til både værktøj og indretning af arbejdspladsen.

Din kommunale sagsbehandler eller Jobcentret kan fortælle mere om mulighederne, hvis du har mod på at prøve dine evner af.

UFL – *Unge for Ligeværd* – har 18 lokalkubber landet over. Foreningen ønsker at oplyse om vilkår og vanskeligheder for unge med særlige behov, men tilbyder også aktiviteter fra kurser til sommerfester og udlandsrejser for at fremme socialt samvær og at give målgruppen fælles oplevelser.

Projekt Ung Sund Sex: Såvel de unge selv som pårørende og fagfolk kan benytte sig af gratis rådgivning hver onsdag kl. 17-19 på tlf. 5086 5300. Her kan spørges om alt, også om følelser og sex. Opkaldene behandles anonymt.

UFL er tilknyttet foreningsfællesskabet Ligeværd og har adresse på Vejlbjergvej 8 A, 8240 Risskov, tlf. 8620 8570.
Hjemmeside: ufl@ufl-ligevaerd.dk

BO OG BENTE – hvad der hændte

Der er gået nogle år, og Bo og Bente er begge midt i 20'erne.

Bo har prøvet at komme videre på et af kommunens beskyttede værksteder, men kunne ikke koncentrere sig og ville hellere sidde hjemme ved computeren. Hans forældre havde ikke overskud til at gøre mere, og naboerne havde han ingen forbindelse med. Han undgik dem helst.

Hans eneste kontakt til omverdenen var i et stykke tid den støtteperson, der kom ind imellem for at hjælpe med indkøb, sørge for, at regningerne blev betalt og andre praktiske ting. På et tidspunkt mødte han nogle andre unge fra området og var glad, når de kom. Det skete jævnlige, og han bekymrede sig ikke om, at de havde ting med, som de gemte i hans skabe.

Bo var kommet i dårligt selskab, indtil en ny vicevært begyndte at undre sig over de nedrullede gardiner og henvendte sig til afdelingens boligsociale medarbejder med en mistanke om, at der var noget galt. Det førte til flere samtaler, og Bo gik med til at møde andre beboere i aktivitetslokalerne. Der stod computere, og han sagde ja til at undervise et hold ældre beboere, der var nybegyndere i den retning. Der var brug for hans evner, og han var god til at lære fra sig og blev hurtigt populær.

Han begyndte at komme til andre arrangementer og den ugentlige fællesspisning og fik nye venner.

Han kom væk fra skråplanet, fik styrket selvtilliden og slap for at blive flyttet til en anden afdeling, hvor problemerne kunne fortsætte.

Som helhed er det ikke en virkelig historie, men kunne have været det. Det gælder også den videre beretning om Bente, der aldrig er kommet i uføre.

Hun har hele tiden haft familien i ryggen og føler sig tryk og glad i bofællesskabet. Det lykkedes hende at komme i arbejdsprøvning på et bibliotek, som gav hende en anbefaling. Hun var let at arbejde sammen med og fandt hurtigt ud af at stille bøgerne rigtigt på hylderne.

Det kunne en boghandler godt bruge, og efter en prøvetid på et år med først 10, siden 20 timer ugentlig, blev hun tilbudt et fast deltidsjob med løntilskud fra kommunen. Det er hun glad for, og hun har et godt øje til en af bofællesskabets andre beboere.

Han er også lun på hende, og de taler om, hvor dejligt det kunne være, hvis de flytter sammen. Det er der mulighed for, når det lykkes at finde en passende bolig et andet sted. Om de også bliver i stand til at stifte familie med børn, er en anden historie.

Men de har ret til at forfølge deres drømme og forsøge at gribe det liv, som de selv ønsker. Akkurat som alle andre.

UDVEJE

Borgere som Bo og Bente har udviklingsmuligheder og kan få en fremtid på arbejdsmarkedet til gavn for både sig selv og samfundet. Der skal tålmodighed og øvelse til, og der kan vente både sammenstød, glæder og skuffelser i vejkrydsene, før den rigtige udvej til et mere holdbart liv er fundet.

Specialfunktionen Job & Handicap har til formål at fastholde og integrere flere personer med handicap på arbejdspladserne og henvender sig først og fremmest til landets jobcentre og andre aktører i indsatsen for beskæftigelse. Rådgivning, information og udvikling er altså mest for professionelle, men andre kan også finde historier om bl.a. personlig assistance på jobbet på hjemmesiden www.bmhandicap.dk

Her er der desuden henvisning til STAFF, en forkortelse af *Særligt Tilrettelagt Arbejdskraft Formidling* for unge med særlige behov. Et projekt for 16-25 årige, som kræver ekstra støtte til uddannelse for at have en chance for at kunne bestride et arbejde. 10 konsulenter fordelt på landets fem største jobcentre arbejder for at udvikle samarbejdet med erhvervslivet.

Flere og flere virksomheder, såvel offentlige som private, er opmærksomme på problemet og åbner dørene for nye medarbejdere med særlige behov, fysiske eller psykiske. Landet over er der også eksempler på, at firmaer kan udspringe af frivilligt arbejde og basere driften på at give netop den gruppe en fortrinsstilling.

Landsforeningen SIND – stiftet i 1960 under navnet Sindslidendes Vel – arbejder for at forbedre forholdene inden for psykiatrien. Foreningen drives af frivillige, som under professionel vejledning varetager de enkeltes interesser i forhold til politiske myndigheder, institutioner og sociale instanser.

De aktive medlemmer arbejder lokalt som rådgivere, bisiddere, besøgsvenner, foredragsholdere og på andre måder for at tale de sindslidendes sag. Der er fortsat behov for at drage omsorg for de sindslidende og deres familier, når den psykiatriske behandling er overstået, fastslår foreningen.

SIND har adressen Jernbane Allé 45, 3., 2720 Vanløse, tlf. 3524 0750 og hjemmesiden www.sind.dk

Unge borgere med særlige behov for støtte står over for store udfordringer, når de bliver voksne og skal forsøge at skabe en selvstændig tilværelse.

En egnet bolig er omdrejningspunktet for det videre liv, men ikke nok, hvis det skal lykkes at stå på egne ben. Alle parter må være indstillet på, at der skal gøres en helhedsorienteret indsats, der også omfatter uddannelse og arbejde, fritidsliv og socialt samvær med andre, så resultatet ikke bliver ensomhed og isolation.

Mængden af love og regler på området kan virke uoverskuelig, og sagsbehandlingen varierer fra kommune til kommune. Drejebogen her er et red-

skab med vejskilte, som henviser til steder, hvor der kan være hjælp at hente, hvis der er risiko for at fare vild eller køre fast undervejs.

Vi har valgt at give anvisningerne ud fra to forskellige tilfælde. Det er opdigtede figurer, men de ville ikke være usædvanlige i virkelighedens verden.

Deres livsvilkår ændrer sig fra år til år i takt med deres udvikling, og der bliver måske brug for en større bolig, hvis de møder en partner og ønsker at stifte familie. Boligen er ikke nødvendigvis en fast størrelse, heller ikke for borgere med særlige behov. Men der er hele tiden flere hensyn at tage i deres situation.

